

І.О. Кудряшов, доц.
А.В. Артюгін, ст. викл.

МОНІТОРИНГ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ХДУХТ

Розглянуто питання проведення моніторингу фізичного стану здоров'я студентів як ключового фактору оптимізації навчального процесу в ХДУХТ, а також як фактору підвищення якості фізичного виховання в цілому.

Рассмотрен вопрос проведения мониторинга физического состояния студентов как ключевого фактора оптимизации учебного процесса в ХГУПТ, а также как фактора повышения качества физического воспитания в целом.

The question of monitoring physical condition of students as a key point of the educational process in Kharkiv State University of Food Technology and Trade, and as a factor of the increase of physical training in general is considered.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема збереження та зміцнення здоров'я населення, особливо студентської молоді, залишається однією з найактуальніших для держави. На цьому наголошують закони України «Про освіту» і «Про фізичну культуру і спорт», Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Державна програма розвитку фізичної культури «Концепція фізичного виховання в системі освіти України» та Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації», Державна програма «Розвиток фізичної культури та спорту на 2007 – 2011 роки».

Оздоровча спрямованість фізичної культури та спорту, закріплена державно-правовими та законодавчо-нормативними документами освіти, вимагає впровадження у фізичне виховання студентів новітніх технологій, індивідуального підходу до навчання, які базуються на врахуванні рівня здоров'я кожного студента [3].

Проте аналіз результатів досліджень багатьох науковців, які проводяться серед студентів вищих навчальних закладів, дозволяє відмітити нестійкість ціннісних орієнтацій, а також недостатність вольових якостей майбутніх спеціалістів у плані фізичного саморозвитку та збереження свого здоров'я. Для вирішення цієї та

інших проблем слід підвищити ефективність процесу фізичного виховання студентів за допомогою моніторингу та контролю фізичного стану молоді. Об'єктивний аналіз отриманих результатів дає фахівцям конкретні дані для оперативного використання різних засобів і методів з метою управління процесом фізичного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми моніторингу процесу, результатів та умов навчання мають місце в працях О.І. Беляєва, В.Г. Горба, Л.Х. Горохової, С.І. Ізаак та ін.

Проте питання якості фізичного виховання студентів відображені недостатньо повно та стосуються проблеми управління якістю фізичного виховання (О.В. Лимаренко), діагностики (І.В. Долганова, С.М. Погудін, С.А.Соловйова), контролю (Д.М. Дивіденко) та рідше – моніторингу результатів навчального процесу (О.В. Григор'єв, А.А. Іванов, С.В. Міронова, С.О. Полієвський, І.Н. Сівцев). При цьому результати фізичного виховання оцінюються в основному через різноманітні показники фізичної підготовленості студентів, у той час як емоційно-ціннісне відношення до предметної області, мотивація занять та інші важливі критерії його якості залишаються осторонь.

Моніторинг та контроль навчальної діяльності молоді вважаються одними з найважливіших засобів підвищення якості освіти, ефективного управління процесом формування фізичної культури (З.І. Слєпкань, Н.О. Тализіна). Вони є невід'ємними елементами навчально-виховного процесу, бо без них неможливо уявити повний цикл педагогічної співпраці між викладачем і студентом. Контроль дає можливість дізнатися про наявність недоліків у навчальних досягненнях студента; перевірити повноту знань, усвідомленість і міцність їх засвоєння, уміння їх застосовувати; стимулювати активність; з'ясувати динаміку успішності; забезпечити оперативний зворотний зв'язок у навчанні й оцінити роботу навчального закладу за якістю навчання тощо (С.Ю. Марчук, З.І. Слєпкань, В.А. Аванесов).

Отже, аналіз науково-методичної літератури дав змогу виділити проблему застосування моніторингу у процесі фізичного виховання молоді. Хоча певні теоретичні положення з даної проблеми не завжди мають практичне втілення, що і призводить до її недостатньої розробленості, а отже актуальності.

Мета та завдання статті. Мета – розкрити особливості значення моніторингу у фізичному вихованні студентів ХДУХТ. Завдання – виявити його напрями, види, засоби та методи.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні для підвищення ефективності проведення фізичного виховання у вищому навчальному закладі недостатньо часткового та епізодичного контролю, а необхідно постійне цілеспрямоване відстеження умов та результатів навчально-виховного процесу. Проблема пов'язана з необхідністю розробки сучасного педагогічного інструментарію для постійного відстеження, оцінки та аналізу умов фізичного виховання студентів з метою проектування та реалізації навчально-виховного процесу, що створює умови для розвитку та самореалізації особистості студента. Такою системою виступає моніторинг фізичного виховання студентів [7].

За визначенням С.І. Ізаак, моніторинг стану фізичного здоров'я молоді – це складна інформаційно-аналітична та прогнозна система, що включає спостереження за станом фізичного здоров'я на рівні індивіда та соціальної групи, оцінку його результатів та прогнозування стану здоров'я в майбутньому як для індивіда, так і для групи індивідів, об'єднаних за територіальною ознакою або характером діяльності. Таке визначення характеризує структуру моніторингу, в якій можна виділити п'ять блоків: спостереження, оцінку поточного стану, прогноз стану в перспективі, оцінку прогнозованого стану об'єктів; прийняття управлінських рішень зі зміцнення здоров'я [4].

Таким чином, моніторинг дозволяє викладачу фізичного виховання мати повну та об'єктивну інформацію, що дає змогу аналізувати та контролювати процес фізичного виховання, виявляти невідкладні та довгострокові заходи щодо попередження та усунення негативних впливів навчального процесу на фізичний стан студентів.

Метою моніторингу є отримання інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень у навчальному процесі, для корегування фізичного виховання студентів.

Виділяють такі основні види моніторингу: попередній, оперативний (поточний) та підсумковий.

Попередній моніторинг дозволяє під час розробки документів з планування обґрунтувати різні показники фізичного виховання. Він передбачає такі узагальнення: директивних вказівок вищих інстанцій; матеріально-технічного стану місць занять і спортивних споруд; рівня підготовленості навчального контингенту; рівня підготовленості фахівців.

Оперативний (поточний) моніторинг здійснюється систематично протягом усього навчального року і дає відомості про своєчасність і

якість проведення запланованих навчально-тренувальних заходів, тобто про процес фізичного виховання. Зокрема, оперативний моніторинг відображає відвідування навчально-тренувальних занять і поточну успішність; ступінь виконання запланованих показників, доцільність і ефективність використання засобів; результати поточного контролю за якістю проведення навчальних і тренувальних занять.

Підсумковий моніторинг дозволяє підсумовувати й узагальнювати результати процесу фізичного виховання за певний проміжок часу, всебічно вивчати й аналізувати проведену роботу й виконання планів. Основними показниками підсумкового моніторингу є результати підсумкової успішності студентів; спортивні рекорди й досягнення; висновки та пропозиції з удосконалення процесу фізичного виховання.

Серед основних принципів моніторингу доцільно виділити наступні: відповідність змісту системи моніторингу навчальним, виховним, оздоровчим та прикладним завданням фізичного виховання. Прикладна спрямованість моніторингу має забезпечувати необхідний для здоров'я, безпечної життєдіяльності та професійної придатності рівень спеціальних знань, рухових умінь і навичок, а також фізичної підготовленості та працездатності відповідно до вимог тестування віковим та статевим особливостям студентів, а також специфіки їх професійної діяльності.

Завданнями моніторингу для викладачів фізичного виховання є такі:

1. Виявлення причинно-наслідкових взаємозв'язків між фізичним станом студентів та умовами здійснення навчальної діяльності.
2. Прогнозування фізичного стану студентів.
3. Визначення невідкладних та довгострокових заходів, спрямованих на корегування фізичного стану студентів.
4. Інформування зацікавлених сторін про результати, отримані під час моніторингу.

Моніторингове дослідження, спрямоване на вивчення фізичного, психічного та духовного здоров'я студента, проводиться на основі діагностики:

- 1) стану здоров'я студентів за медичними картками, пропусків занять через хворобу;
- 2) щомісячних вимірювань параметрів фізичного розвитку; рухової активності, функціональних можливостей серцево-судинної та дихальної систем;

3) рівня фізичної підготовленості (державні тести, які проводяться два рази на рік).

На основі результатів цього моніторингу можна проводити наступний аналіз: порівнювати фізичну підготовленість як окремих студентів, так і цілих груп; проводити відбір вправ для занять фізичним вихованням; здійснювати об'єктивний контроль за процесом і результатами навчання; виявляти переваги та недоліки заходів, методів навчання та форм організації занять; складати обґрунтовані плани індивідуальних та групових занять фізичними вправами.

Кількісні та якісні характеристики фізичної активності студентів являють собою вимоги до змісту та організації занять із фізичного виховання. Систематизація об'єктивних та суб'єктивних показників оцінки дозволяє надати структурно-функціональні основи для якісного управління фізичним вихованням студентів.

Найкращих результатів для підвищення ефективності процесу фізичного виховання можна досягти при систематичній організації моніторингу фізичного стану студентів на основі використання сучасних інформаційних технологій.

Універсальність та багатофункціональність комп'ютерних програм проявляється в тому, що вони використовуються як засіб збереження інформації, переробки та швидкого пошуку необхідних даних, а також засіб, що дає змогу здійснювати об'єктивний оперативний контроль та індивідуалізувати процес навчання. Зібраний інформаційний банк даних дає можливість викладачу фізичного виховання отримати відомості про стан здоров'я, фізичний розвиток, рухову активність, фізичну підготовленість, стан психічного та духовного розвитку кожного студента, користуватися інформацією, яка має індивідуально-особистісний характер.

Висновки. Таким чином, моніторинг є найбільш продуктивним інструментом спостереження, аналізу та контролю стану здоров'я студентів, що дозволяє мінімізувати негативні наслідки навчальної та професійної діяльності, а також підвищувати ефективність застосовуваних методів навчання. Регулярний моніторинг дозволяє проводити постійний нагляд за змінами фізичного стану студентів, здійснювати діагностику їх стану та вносити відповідні корективи в процес виховання молоді.

Список літератури

1. Бондар І. Р. Фізичне виховання студентів з низьким рівнем фізичної підготовленості : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02 / І. Р. Бондар. – Луцьк, 2000. – 19 с.
2. Буркіна Н. С. Моніторинг у системі загальноосвітньої підготовки / Н. С. Буркіна, Т. О. Лукіна // Освіта України. – 2001. – № 8. – С. 25.
3. Про вищу освіту : Закон України від 17 січня 2002 р. № 2984 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 8. – С. 1–43.
4. Изаак С. И. Мониторинг физического развития и физической подготовленности: теория и практика : монография / С. И. Изаак. – М. : Советский спорт, – 2005. – 196 с.
5. Круцевич Т. Ю. Методы исследования индивидуального здоровья детей и подростков в процессе физического воспитания / Т. Ю. Круцевич. – К. : Олимпийская литература, 1999. – 231 с.
6. Мокшеев В. А. Организация системы мониторинга в образовании / В. А. Мокшеев // Школьные технологии. – 2005. – № 1. – С. 85–94.
7. Симонова Е. А. Промежуточные результаты мониторинга физического состояния студентов Тюменского государственного университета / Е. А. Симонова, И. В. Манжелей // Формирование здорового образа жизни : Всерос. науч.-практ. конф. : [материалы]. – Тюмень : Вектор Бук, 2004. – С. 118–121.

Отримано 01.05.2013. ХДУХТ, Харків.

© І.О. Кудряшов, А.В. Артюгін, 2013.